

7. Iali M. (2009). Poniattia ta pidkhody do tumachennia svitovoho poriadku [Concepts and approaches to the interpretation of the world order]. *Doslidzhennia svitovoi polityky. Zbirnyk naukovykh prats*. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16005/14-ljali.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
8. Ikenberry J. (2001). *After Victory. Institutions, Strategic Restrain, and the Rebuilding of Order After Major Wars*. Princeton, N.J. [in English].
9. Kissinger H. (2017). *Svitovyi poriadok. Rozdumy pro kharakter natsii v istorychnomu konteksti* [World Order: Reflections on the Characters of Nations and the Course of History]. Translated from English by N. Koval. Kyiv: Nash Format [in Ukrainian].
10. Krushynskyi V., Manzhola V. (2007) *Mizhnarodni vidnosyny ta svitova polityka. 1945–1980. Daty. Podii. Fakty* [International relations and world politics. 1945–1980. Give. Events. The facts]. Kyiv. Lybid [in Ukrainian].
11. Matvieieva O. (2016). Transformatsiia svitovoho poriadku v umovakh hlobalnykh zahroz ta vyklykiv [Transformation of the world order in conditions of global threats and challenges]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, 23, 113-119 [in Ukrainian].
12. Mearsheimer J. (1990). Why will we soon yearn for the Cold War URL: <https://www.theatlantic.com/past/docs/politics/foreign/mearsh.htm> [in English].
13. Mishchenko A. (2020). Novyi svitovyi poriadok: mizhnarodnyi diskurs (The New World Order: International Discourse). *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 6, 44-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/irtpa_2020_6_6 [in Ukrainian].
14. Morgenthau H. (1973). *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*. Fifth Edition. – N. Y.: Alfred A. Knopf [in English].
15. Onyshchenko V. (2020). Henezys svitovoho ekonomichnoho poriadku [Genesis of the world economic order]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, 2, 38-55. doi.org/10.31617/zt.knute.2020(109)03 [in Ukrainian].
16. Potiekhin O. (2016). *Yaltynsko-potsdamska systema, «kholodna viina» ta sprobа yii reinkarnatsii/laltynska konferentsiia «Velykoi triiky» 1945 r. i evoliutsiia mizhnarodnykh vidnosyn u XX-XXI st.* [The Yalta-Potsdam system, the "Cold War" and an attempt at its reincarnation//Yalta conference of the "Big Three" in 1945 and the evolution of international relations in the 20th-21st centuries.] (pp. 77-79). Zbirnyk naukovykh prats, Kyiv: IVI NANU [in Ukrainian].
17. Shumskyi I. (2020). Vestfalska systemf yak vytyk novomodernoi systemy mizhnarodnykh vidnosyn [The Westphalian system as the origin of the new modern system of international relations]. *Almanakh mizhnarodnoho prava*, 23 [in Ukrainian].
18. Slaughter A.-M. (2004). *A New World Order*. Princeton and London [in English].
19. Taran Ye. (2022). Henezys systemy svitovoho poriadku [The genesis of the world order system]. *Scientific Perspectives*, 7(25), 190-199. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-190-199](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-190-199) [in Ukrainian].
20. Waltz K. (1979). *Theory of International Politics*. N. Y.: Reading: Adison Wesley, McGraw-Hill [in English].

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-35>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Зоряна Топорецька,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2441-4852

zoriana_t@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто зарубіжний досвід реалізації соціальної функції публічного управління гральним бізнесом на прикладі країн Європи. Соціальна функція публічного управління гральним бізнесом розглядається автором як компенсування суспільству негативних наслідків грального бізнесу суспільно-корисними проектами, які реалізуються та фінансуються за рахунок коштів, отриманих від грального бізнесу.

Проведене дослідження показує, що у всіх країнах Європи за рахунок надходжень від лотерей та азартних ігор фінансуються суспільно корисні проекти: охорона здоров'я, освіта, спорт, культура тощо.

Існують різні способи акумулювання та витрачання коштів. Зібрані кошти акумулюються в бюджеті держави (зазвичай в складі спеціального фонду), перераховуються на рахунок певного міністерства (позабюджетний державний фонд); перераховуються напряму в конкретний фонд (державний чи приватний) чи благодійну організацію або акумулюються і витрачаються самим організатором азартних ігор.

Акумульовані кошти витрачаються зазвичай напряму через перерахування коштів до певного фонду чи благодійної організації чи опосередковано – шляхом перерахування коштів на рахунок певного міністерства чи іншого державного органу, які розподіляють кошти між бенефіціарами. Для благодійних організацій характерне акумулювання і витрачання коштів самим організатором, який зазвичай є благодійною організацією.

Досвід країн Європи необхідно використати в Україні та прийняти закон, який би передбачав акумулювання коштів від ліцензійних платежів у сфері грального бізнесу у спеціальному фонді Державного бюджету України та витрачання їх на культуру, спорт, освіту, медицину тощо.

Ключові слова: азартні ігри, публічне управління, соціальна спрямованість, «добрі справи».

IMPLEMENTING THE SOCIAL FUNCTION OF PUBLIC GAMING BUSINESS MANAGEMENT: FOREIGN EXPERIENCE

Zoriana Toporetska,

Candidate of Law,

*Associate Professor at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-2441-4852

zoriana_t@ukr.net

Abstract. The article considers the foreign experience of the implementation of the social function of public management of gambling business on the example of European countries. The social function of public management of the gambling business is considered by the author as compensating society for the negative consequences of the gambling business with socially beneficial projects that are implemented and financed from the funds received from the gambling business.

The conducted research shows that in all European countries socially useful projects are financed with the income from lotteries and gambling: health care, education, sports, culture, etc.

There are different ways of accumulating and spending funds. Collected funds are accumulated in the state budget (usually as part of a special fund), transferred to the account of a certain ministry (extra-budgetary state fund); transferred directly to a specific fund (public or private) or charitable organization or accumulated and spent by the gambling organizer himself.

Accumulated funds are usually spent directly by transferring funds to a certain fund or charitable organization or indirectly - by transferring funds to the account of a certain ministry or other state body, which distributes funds among beneficiaries. Charitable organizations are characterized by the accumulation and spending of funds by the organizer himself, which is usually a charitable organization.

It is necessary to use the experience of European countries in Ukraine and adopt a law that would provide for the accumulation of funds from license payments in the field of gambling business in a special fund of the State Budget of Ukraine and spending them on culture, sports, education, medicine, etc.

Key words: gambling, public administration, social orientation, "good causes".

Вступ. Публічне управління є багатоаспектним поняттям. Публічне управління гральним бізнесом – це результат суспільного договору між державою та суспільством, згідно якого держава дозволяє на своїй території організацію та проведення азартних ігор (як суспільно шкідливого виду діяльності) на умовах максимального захисту членів суспільства від шкідливого їх впливу через використання владних повноважень та за умови компенсування суспільству негативних наслідків грального бізнесу суспільно-корисними проектами, які реалізуються та фінансуються ним.

Соціальна функція передбачає здійснення управління гральним бізнесом, виходячи з інтересів суспільства, коли на перше місце виходять не максимальні доходи держави від цього бізнесу, а забезпечення мінімально необхідної кількості гральних закладів для забезпечення потреб населення в азартних іграх з мінімальними ризиками формуванні ігрової залежності та впровадження соціальної компенсації негативних наслідків грального бізнесу.

В Україні в 2020 році прийнято Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» (Закон України no.768, 2020) № 768-IX від 14 лип. 2020 р. (далі – Закон № 768), в 2021 році реалізовано інституційну та регулятивну функції публічного управління гральним бізнесом: створено регулятора у сфері грального бізнесу – Комісію з регулювання азартних ігор на лотерей. прийнято підзаконні нормативно-правові акти та видано ліцензії на організацію та проведення азартних ігор, тобто перший етап - запуск грального ринку державою реалізовано.

Легалізувавши гральний бізнес, Законом №768 Україна передбачила ряд заходів для захисту гравців, зокрема: заборона гри в кредит; обов'язковість дотримання принципів відповідальності гри; функціонування реєстру гравців, яким заборонено доступ до гральних закладів та участь в азартних іграх тощо.

Але соціальна функція передбачає не лише захист гравців в азартні ігри, але й забезпечення державою компенсації суспільству в цілому існування грального бізнесу. У всіх країнах Європи існує соціальна спрямованість коштів від грального бізнесу на суспільно важливі цілі – підтримка спорту, лікування важкохворих осіб, будівництво спортивної та медичної інфраструктури, підтримання пам'яток історії та культури тощо. В Україні цей аспект поки не реалізовано.

Метою цієї статті: є аналіз та вивчення поняття зарубіжного досвіду реалізації соціальної функції публічного управління гральним бізнесом та на основі проведеного дослідження запропонувати найоптимальнішу модель її реалізації для України.

Реалізація соціальної функції в країнах Європи

Соціальна спрямованість лотерей є складовою Стратегії європейських лотерей, схваленої 05.06.2017 року (EL Strategy, 2017). Згідно Звіту, який щороку публікується асоціацією європейських лотерей у 2017 році внески на суспільні цілі від 50 членів EL в ЄС становили 21,2 млрд. євро. Кошти спрямовувалися на спорт, кошти для інших добрих справ і податків для казначейства. Найбільші країни-члени ЄС, де сума внесків членів EL для суспільства перевищили 2,0 млрд. євро: Італія з 3,8 млрд. євро, Франція - 3,2 млрд. євро, Іспанія - 3,0 млрд. євро, Німеччина - 2,8 млрд. євро, Великобританія - 2,7 млрд. євро (The European Lotteries, 2017).

Найвідомішими проектами, що реалізовані за рахунок цих коштів, є: Велика китайська стіна, стадіон Уемблі у Великобританії, Олімпійські у Лондоні в 2012 році та Параолімпійські ігри, екологічний проект Eden, Британський музей, Американський музей авіації, Сіднейський оперний театр, Олімпійські ігри в Японії у 2020 році планується провести повністю за рахунок лотерей.

У більшості країн створюється спеціальний фонд, який акумулює кошти та за принципами грантової системи розподіляє їх між бенефіціарами на конкретні проекти і контролює їх витрачання.

Наприклад, у **Греції** в 2017 році валовий ігровий дохід компанії монополіста OPAP склав 1 456 млн. євро, 483 млн. євро компанія заплатила податку у вигляді валового ігрового доходу (GGR), 306 млн. євро – прибуток компанії (OPAP, 2017). Компанія у 2018 році запустила проект реконструкції двох дитячих лікарень в Афінах: Святої Софії і Панагіотіса і Аглаї Кіріаку (Greek Gaming Company's, 2018). Також OPAP підтримує та розвиває спорт для людей з обмеженими можливостями через Грецький Паралімпійський комітет та дитячий спорт через OPAP Sport Academies та ряд інших проектів (OPAP, 2020).

У **Норвегії** зібрані кошти розподіляються на соціальні цілі у відсотках, які визначаються Законом про ігри на гроші. Зараз це спочатку 6,4% на охорону здоров'я та реабілітацію. Після цього всі прибутки, які залишилися, розподіляються таким чином: 64% спорт, 18% культура, 18% гуманітарні неурядові організації, які не пов'язані з Норвезькою спортивною асоціацією чи Олімпійським і Параолімпійським комітетом (параграф 10 Закону) (Lov om pengespill, 1992). У Норвегії гральним бізнесом управляє держава, а право організації та проведення азартних ігор мають лише дві компанії – це Norsk Tipping та Norsk Rikstoto (Panasytska, Ivantsova, Chek, 2021).

У **Польщі** основний акцент зроблено на підтримку капітальних інвестицій у спорт – будівництво і реконструкція спортивних об'єктів. Монопольне становище на ринку лотерей та спортивних ставок надано державній компанії Totalizator Sportowy. Основною ціллю є фінансування спорту та культури, 25% доходів згідно з Законом про азартні ігри компанія зобов'язана перераховувати на ці цілі (Totalizator Sportowy, 2020). Кошти перераховувалися з 1994 року на спеціальний рахунок спеціальних фондів Фонду розвитку фізичної культури Міністерства національної освіти (сьогодні – Фонд Міністерства спорту і туризму). За ці кошти в Польщі змогли побудувати і відремонтувати кілька тисяч спортивних споруд: басейни, спортивні зали і спортівні зали, криті ковзанки, стадіони і поля, а також спеціалізовані об'єкти, включаючи лижні трампліни і схили, доріжки для каное, тенісні корти, спортивні комплекси (Totalizator Sportowy, 2020).

У **Великобританії** стадіон Уемблі було перебудовано в 2002-2007 роках в переважній більшості за рахунок грантів від лотерей (WEMBLEYSTADIUM6 2020). Національна лотерея Великобританії допомогла зібрати більше 39 млрд. фунтів стерлінгів на фінансування більше 535 000 різних проектів (The National Lottery, 2020). На сайті оператора є перелік проектів, які зараз фінансуються. Проекти розподілені на групи: мистецтво, освіта, здоров'я, благодійна діяльність, спорт, історична спадщина, навколишнє середовище, спортсмени. Проекти фінансуються у вигляді грантів. Перелік грантів також можна подивитись на сайті оператора (The National Lottery, 2020). Крім того, 2,2 млрд. фунтів стерлінгів (близько 2,7 млрд. Євро) Національна лотерея надала на фінансування Олімпійських ігор 2012 року та Параолімпійських ігор в Лондоні (The Association of Charity Lotteries in Europe, 2021). Всі лотерейні гранти, орган, який їх розподіляє, а також інформація про стан виконання проектів, вартість проектів, час виконання тощо доступний також на сайті Департаменту по цифрових технологіях, культурі, ЗМІ та спорту (National Lottery grants, 2021).

Всього у Великобританії є 12 дистриб'юторів (як правило це окремі державні органи), які розподіляють кошти національної лотереї на різні проекти через гранти. Це: Arts Council England (Художня рада Англії); The National Lottery Heritage Fund (Національний фонд історичної спадщини); sportscotland – національне агентство спорту Шотландії; UK sport – національне спортивне агентство; Creative Scotland – державний орган, який підтримує мистецтво, кіно і творчі індустрії у всіх частинах Шотландії. Sport England (спільне фінансування лотерей та держави і підтримка спортивних проектів); The Arts Council of Northern Ireland (рада мистецтв Північної Ірландії) – агентство по розвитку мистецтв (статутний орган); Sport Northern Ireland – громадське об'єднання спорту в Північній Ірландії з метою «культури задоволення впродовж всього життя і успіху у спорті»; The British Film Institute (BFI) – Британський інститут кіно – керівний орган по кінематографії у Великобританії; Arts Council of Wales (рада мистецтв Уельса); Sport Wales – національна організація, відповідальна за розвиток і популяризацію спорту та фізичної активності на території Уельсу; The National Lottery Community Fund (The National Lottery, 2020). Всі проекти контролюються державним органом Department for Digital, Culture, Media & Sport (Department for Digital, 2021).

Близько 40% коштів, спрямованих Камелот на «добрі справи», передаються The National Lottery Community Fund (Big Lottery Fund), який розподіляє їх на конкретні проекти. Фонд створено парламентом як невідомий державний орган, призначений для розподілу коштів національної лотереї (Big Lottery Fund, 2021). Фонд здійснює фінансування певних проектів у вигляді грантів. The National Lottery Heritage Fund розподіляє гранти Національної лотереї від 3000 до 5 мільйонів фунтів стерлінгів, фінансуючи проекти у сфері історичної спадщини Великобританії.

В **Австрії** існує схожа з Великобританією грантова система фінансування різних проектів. Перелік проектів розміщено на сайті оператора лотерей Österreichische Lotterien Gesellschaft (Austrian Lotteries) (Jaswsqyub dt,-cfqn Österreichische, 2020). З 2005 року компанія Österreichische Lotterien Gesellschaft зобов'язана резервувати 3% річної виручки від продажів лотерейних білетів, але не менше 40 мільйонів євро для підтримки спорту, а згідно з Законом про азартні ігри 2011 року мінімум 80 млн. євро. Розпорядником коштів на спорт виступає Федеральна спортивна

організація Австрії, яка і управляє фондом. Österreichischen Bundes-Sportorganisation, BSO – Федеральна спортивна організація Австрії, неприбуткова організацією, яка представляє інтереси спорту як в Австрії, так і в міжнародних організаціях, акумулює кошти у фонді Sportförderungsfonds (BSFF) та розподіляє їх відповідно до визначеної формули розподілу.

У **Бельгії** за рахунок відрахувань фінансуються різні суспільні асоціації та ініціативи в гуманітарних, соціальних, спортивних, культурних та наукових цілях. Розмір субсидій і їх розподіл визначається щороку Федеральним урядом. Щорічні королівські укази публікуються у спеціальному виданні. Будь-яка компанія, яка реалізує проекти, які підтримуються Національною лотереєю, може подати заявку на фінансування проекту. У 2018 році оператор лотерей Loterie Nationale спрямував 185 300 000 Євро на соціальні цілі.

Данія використовує надходження від Danske Spil згідно з правилами, визначеними Парламентом, для спортивних, культурних і інших некомерційних цілей. Кошти розподіляються таким чином: Міністерство культури – 66,44%, Міністерство освіти – 12,67%, Міністерство соціальних справ – 10,42%, Міністерство навколишнього середовища – 3,39%, Міністерство внутрішніх справ та охорони здоров'я – 2,95%, Міністерство науки, технологій та інновацій – 0,39%, Міністерство фінансів – 3,74%. Вказані міністерства розподіляють кошти на конкретні проекти. У 2016 році доходи (GGR) Danske Spil від продажу лотерей склали 657, 5 млн. Євро, з яких на соціальні цілі витрачено майже 371 млн. євро. Danske Klasselotteri A/S (компанія повністю в державній власності) є найстрішою лотереєю Данії, розіграші проводяться 5 разів на місяць. Більше 65% ставок повертаються гравцям у виграшах. Прибутки компанії виплачуються Міністерству фінансів, а видатки на соціальні цілі розподіляються Міністерством культури на багато різних проектів. У 2016 році оборот компанії склав трошки більше 99 мільйонів євро, 23 мільйони витрачено на соціальні цілі.

Іспанія в 2017 році витратила 3 млрд євро на соціальні цілі. Оператор лотерей ONCE є благодійною організацією для слабозорих людей, він забезпечує роботою людей з вадами зору, а також фінансує ряд проектів для них: шрифт Брайля, інклюзивна освіта, допомога в працевлаштуванні, забезпечення спортом, культурою та розвагами, допомога в адаптації в суспільстві (ONCE, 2021). Кошти акумулюються самим оператором і ним самостійно витрачаються. LOTERÍAS Y APUESTAS DEL ESTADO (LAE) фінансує Іспанський Червоний Хрест та Іспанську асоціацію боротьби з раком (LAE, 2021). Loteria de Catalunya (Лотерея Каталонії) фінансують програми для захисту дітей, людей похилого віку та людей з обмеженими можливостями (Loteria de Catalunya, 2021).

Італія одна з країн, де такі надходження найбільше використовується для підтримки культури та історичної спадщини, у 2017 році на різні соціальні цілі було витрачено 3,8 млрд. євро. Lottomatica профінансувала нове освітлення каплиці Медічі, підтримує молоді таланти, спорт серед дітей та інші (Lottomatica, 2021). Sisal підтримує театр Пікколо, інноваційні ідеї, мистецтво та культуру (Sisal, 2021).

У **Нідерландах** доходи використовуються на потреби суспільства через Міністерство фінансів, NOC * NSF і Stichting Aanwending Loterijgelden Nederland (ALN) – всі вони є акціонерами лотерей та отримувачами коштів (Wat we voor, 2021). Всього компанія Nederlandse Loterij перераховує на соціальні цілі близько 37% своїх доходів. В країні також дозволено організацію тимчасових лотерей з благодійною метою та місцевих благодійних лотерей. На сьогодні в країні діють також благодійні лотереї Vriendenloterij і Postcodeloterij (GOEDE DOELEN, 2021). Виграші в лотерею не оподатковуються. Більша частина коштів доходів від лотерей – 63% спрямовується в Міністерство фінансів; через NOC * NSF здійснюється підтримка спорту, які розподіляють кошти на 26 національних спортивних асоціацій; Stichting Aanwending Loterijgelden Nederland (ALN) займається соціальним забезпеченням, здоров'ям та культурою і розподіляє кошти між 18 благодійними організаціями: фонд СНІДу, цукрового діабету, опіковий, психічного здоров'я, людей з обмеженими можливостями, серця, мозку, боротьби з туберкульозом, раком, захворюваннями легень, кишківника печінки та шлунку, нирок, ревматизму та інші (Nederlandse Loterij, 2021).

Португалія виключне право на національному рівні організувати та проводити лотереї та відкривати казино надала благодійній організації Santa Casa da Misericórdia de Lisboa (SCML), яка управляється державою. Компанія підтримує різноманітні соціальні проекти. За 2017 рік загальний обсяг продажів перевищив 3 млрд євро. Чистий прибуток компанії за 2017 рік склав 729 млн. євро, які були розподілені таким чином: 72,24% для державних структур і 27,76% для компанії SCML. Пряме фінансування добрих справ склало 186 мільйонів євро (RELATÓRIO E CONTAS, 2017).

Фінляндія Обсяг продажів компанії Veikkaus за 2018 рік склав 3 154,7 млн. євро (Veikkaus, 2018). Згідно змін до Закону про лотереї 2017 року прибуток від діяльності компанії розподіляється між трьома міністерствами: 53% Міністерству освіти і культури, 43% Міністерству соціальних справ та охорони здоров'я і 4% Міністерству сільськогосподарського і лісового господарства. Кошти від лотерей спрямовуються на соціальні цілі, проте видаються громадянам у вигляді грантів. Міністерство сільськогосподарського і лісового господарства, Міністерство освіти і культури і Міністерство соціальних справ та охорони здоров'я приймають рішення про розподіл грантів.

Франція. Оборот компанії La Française des Jeux в 2017 році склав 15,1 млрд. євро, 21,8% яких (3,3 млрд. євро) спрямовано на соціальні цілі і 5,4% (0,8 млрд. євро) для підтримки FDJ (професійної велосипедної команди). У 2018 році оборот склав 15,8 млрд. євро.

Таким чином, у більшості країн Європи кошти акумулюються і розподіляються через позабюджетні фонди, які можуть бути державними (управляються певними міністерствами) або громадськими організаціями. Існують фонди, які мають статус державного органу і фінансуються як з державного бюджету, так і за кошти оператора. Можливе також фінансування проектів організаторами певних проектів напряму через гранти.

Реалізація соціальної функції публічного управління гральним бізнесом в Україні

В Україні соціальну спрямованість лише щодо лотерей було запроваджено з прийняттям у 2012 році Закону України «Про державні лотереї в Україні» та скасовано з ініціативи Кабінету Міністрів України з 01.01.2015 року.

Проте у 2013-2014 рр. всі відрахування від лотерейної діяльності спрямовувались до спеціального фонду Державного бюджету України та використовувались на фінансування державних об'єктів олімпійської підготовки, лікування дітей, хворих на онкологічні та онкогематологічні захворювання, на фінансування культури та спорту (п. 8 ст. 15 Закону) (Zakon Ukrainy no.5204, 2012). В 2013 році вперше за роки незалежності онкохворі діти на сто відсотків були забезпечені необхідними лікарськими засобами, виробами медичного призначення і лабораторними реагентами. На цьому наголосила начальник відділу охорони материнства, дитинства та санаторного забезпечення МОЗ України. Це відбулося завдяки лотерейним відрахуванням до спецфонду бюджету. У 2014 році на лікування онкохворих дітей передбачено кошти у загальній сумі понад 395 млн. грн., що повністю задовольняє потреби у лікуванні дітей, хворих на рак (Uriadovyi portal, 2014).

Так, в Парламенті очікують розгляду законопроекти щодо соціальної спрямованості коштів від грального бізнесу, зокрема проект реєстр. №3899 та альтернативні до нього. Проект №3899 розроблявся автором одразу після прийняття Закону №768 на виконання доручення про запровадження соціальної функції держави. Пізніше КМУ на основі розробленого автором законопроекту вніс та зареєстрував законопроект №5073 про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення державного фонду підтримки медицини, спорту, освіти, культури та науки (projekt Zakonu Ukrainy no. 5073) реєстр. №5073 від 16.02.2021 року та альтернативний до нього. У зв'язку з внесенням Урядом свого законопроекту, проект народних депутатів №3899 відхилено та знято з розгляду.

Отже всі ці проекти передбачають створення в складі спеціального фонду Державного бюджету України державного фонду підтримки медицини, спорту, освіти, культури та науки.

Це одна з моделей реалізації соціальної функції, нагадаємо, що в Європі створюються як бюджетні, так і позабюджетні фонди, снують різні способи акумулювання та витрачання цих коштів, про що ми зазначали в попередніх розділах.

Акумулювання коштів в складі бюджетного фонду передбачає і витрачання цих коштів під контролем Міністерства фінансів України. Вказаним проектом передбачено, що Порядок використання коштів державного фонду підтримки медицини, спорту, освіти, культури та науки встановлюється Кабінетом Міністрів України, а джерелами наповнення фонду є насамперед кошти від плати за ліцензії у сфері організації та проведення азартних ігор. У 2021 році сума надходжень склала 1,5 млрд. грн., проект у зв'язку з неприйняттям такого законопроекту, кошти спрямувались до Загального фонду Державного бюджету України. Оскільки плата за видані ліцензії є щорічною, у 2022 році очікуються як мінімум такі ж надходження, але оскільки законопроект ще навіть не розглянуто профільним комітетом Верховної Ради України, у 2022 році не зможемо очікувати впровадження цього механізму акумулювання та розподілу коштів.

Запропоновано проектом, що акумульовані кошти будуть витрачатись на:

1) охорону здоров'я за рахунок отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор казино у мережі Інтернет, ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у покер у мережі Інтернет, 50 відсотків отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино та 50 відсотків отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів;

2) спорт за рахунок отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення букмекерської діяльності, ліцензії на провадження діяльності з проведення парі тоталізатора на іподромі та ліцензії на букмекерський пункт;

3) культуру за рахунок отриманих доходів від плати за ліцензії на випуск та проведення лотерей;

4) освіту та наукову і науково-технічну діяльність за рахунок отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з надання послуг у сфері азартних ігор, ліцензії на гральний стіл та/або на гральний стіл з кільцем рулетки та ліцензії на гральний автомат.

В цілому позитивом проекту є також те, що 50% платежів за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино та 50% отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням відповідного грального закладу (казино, залу гральних автоматів), адже більшу компенсацію має отримувати громада, на території якої знаходиться гральний заклад. Це соціально справедливо, коли більше компенсацію отримує частина суспільства, яка потенційно найбільш вразлива до впливу азартних ігор через територіальне розміщення грального закладу на її території. Водночас, для місцевих бюджетів не передбачено цільового спрямування цих коштів, вважаємо, що до другого читання вказаний законопроект доцільно доповнити обов'язком використовувати такі надходження місцевих бюджетів також виключно на соціально значимі цілі на певній території.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість виокремити такі види реалізації соціальної функції публічного управління гральним бізнесом за способами акумулювання та використання коштів здійснюється шляхом:

1) перерахування в бюджет (Україна). Перерахування коштів до бюджету (проте, як правило, кошти перераховуються теж на рахунок певного міністерства, а не в загальний державний бюджет) можливе також у країнах,

де оператор знаходиться у державній власності, проте такі відрахування є прибутком держави як засновника оператора, а не відрахуваннями від лотерейної діяльності.

2) перерахування на рахунок певного міністерства, яке розпоряджається коштами (позабюджетний державний фонд) чи на рахунок іншого державного органу (Італія, Данія, Нідерланди, Фінляндія);

3) перерахування в конкретний фонд (державний чи приватний) чи благодійну організацію (Велика Британія).

4) акумулювання коштів в фонді оператора чи організатора (характерно для благодійних організацій, які використовуються ними для конкретних цілей (Іспанія, Португалія).

Щодо витрачання коштів, то у більшості країн Європи фінансування соціальної сфери держави здійснюється напряму – шляхом перерахування коштів до певного фонду чи благодійної організації (яка вже розподіляє кошти на певні цілі) чи опосередковано – шляхом перерахування коштів на рахунок певного міністерства чи іншого державного органу (як правило у завчасно визначених у законодавчих актах пропорціях), які розподіляють кошти між бенефіціарами. Для благодійних організацій характерне акумулювання і витрачання коштів самим організатором, який зазвичай є благодійною організацією.

Успішний досвід країн Європи щодо цільового спрямування коштів, отриманих державою від азартних ігор та лотерей може бути використаний і в Україні для організації успішної підтримки медицини, культури та спорту, що дозволить державі передати в управління громадянського суспільства частково сферу спорту, культури, підтримки історичної спадщини та ряд інших проєктів.

References:

1. Big Lottery Fund. Retrieved from: <https://www.tnlcommunityfund.org.uk/about>.
2. Department for Digital, Culture, Media & Sport. Retrieved from: <https://www.lottery.culture.gov.uk/>.
3. EL Strategy. The European Lotteries Association. Retrieved from: <https://www.european-lotteries.org/mission-and-strategy>.
4. GOEDE DOELEN LOTERIJEN EN AFDRACHTEN. Retrieved from: <https://loterijen.info/goede-doele-loterijen-en-afdrachten/>.
5. Greek Gaming Company's Innovation Initiatives Set Foundations for Growth. Retrieved from: <https://www.southeusummit.com/europe/greece/greek-gaming-operators-innovation-initiatives-transform-an-industry-and-a-society/>.
6. Jaswsqybq dt,-cfqn Österreichische Lotterien Gesellschaft. Retrieved from: <https://over.nederlandseloterij.nl/maatschappij/afdracht>.
7. LAE. Retrieved from: <http://www.selae.es/en/web-corporativa/responsabilidad-social>.
8. Loteria de Catalunya. Retrieved from: <https://www.loteriadecatalunya.cat/programes-socials/>.
9. Lottomatica. Retrieved from: <https://www.lottomaticaitalia.it/it/chi-siamo/comunita/good-causes>.
10. Lov om pengespill m.v. (pengespilloven). Retrieved from: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-08-28-103>.
11. National Lottery grants: charts. Retrieved from: <https://www.lottery.culture.gov.uk/>.
12. Nederlandse Loterij. Retrieved from: <https://over.nederlandseloterij.nl/maatschappij/afdracht>.
13. Official website OPAP. Retrieved from: <https://investors.opap.gr/en>.
14. ONCE. Retrieved from: <https://www.once.es/servicios-sociales>.
15. Panasyska, O., Ivantsova, A., Chek, V. (2021) Ihry v zakoni: yak rehuliuut hralnyi biznes v Ukraini ta u sviti [Legal games: how the gambling business is regulated in Ukraine and in the world]. Retrieved from: <https://voxukraine.org/igri-v-zakoni-yak-regulyuyut-gralnij-biznes-v-ukrayini-ta-u-sviti/> [in Ukrainian].
16. RELATÓRIO E CONTAS. Retrieved from: http://www.scml.pt/pt-PT/santa_casa/relatorio_e_contas/.
17. Sisal. Retrieved from: <https://www.sisal.com/eng/initiatives>.
18. The Association of Charity Lotteries in Europe (ACLEU). Retrieved from: <https://www.acleu.eu/charity-lotteries/united-kingdom>.
19. The European Lotteries. Retrieved from: <https://www.european-lotteries.org/list/elise>.
20. The National Lottery. Retrieved from: <https://www.lotterygoodcauses.org.uk/projects>.
21. Totalizator Sportowy. Retrieved from: <https://www.totalizator.pl/historia/dopaty>.
22. Wat we voor de samenleving willen betekenen. Retrieved from: <https://over.nederlandseloterij.nl/maatschappij/afdracht>.
23. Veikkaus. Retrieved from: <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!/yritystietoa/historia>.
24. Verkhovna Rada Ukrainy (2012) Pro derzhavni loterei v Ukraini: Zakon Ukrainy No. 5204-VI vid 6 ver. 2012 r. [On state lotteries in Ukraine: Law of Ukraine dated September 6 2012] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5204-17> [in Ukrainian].
25. Verkhovna Rada Ukrainy (2020) Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti shchodo orhanizatsii ta provedennia azartnykh ihor: Zakon Ukrainy No. 768-IX vid. 14 lyp. 2020 r.) p. [On state regulation of activities related to the organization and conduct of gambling: Law of Ukraine No. 768-IX of July 14 2020] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#n999> [in Ukrainian].
26. Verkhovna Rada Ukrainy (2021) Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo stvorennia derzhavnoho fondu pidtrymky medytsyny, sportu, osvity, kultury ta nauky: proekt Zakonu Ukrainy No. 5073 vid 16 liut. 2021 r. [On amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the creation of a state fund to support medicine, sports, education, culture and science: draft Law of Ukraine, reg. No. 5073 dated February 16. 2021] Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71102 [in Ukrainian].
27. WEMBLEYSTADIUM. The National Lottery. Retrieved from: <https://www.lotterygoodcauses.org.uk/projects/view/wembley-stadium>.
28. Uriadovyi portal. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/247044689> [in Ukrainian].